

статистики слугує отриманню об'єктивних результатів дослідження й виключає випадкові явища. *Психолінгвістика* вивчає мовну поведінку мовців при міжкультурному спілкуванні із залученням когнітивного аспекту багатомовності. Одним з напрямків *нейропсихологічних досліджень* є аналіз процесу обробки та продукування мовної інформації у мозку мовця.

Література

1. Стеріополо О.І. Комунікативні аспекти навчання читанню текстів різних жанрів / О.І. Стеріополо, Л.М. Коюда // Матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції «Мовна комунікація та методика викладання іноземних мов» 17-19 травня. — Одеса: Астропринт, 2001. — С. 56–59.
2. Шваб Л.М. Фоностилістична домінанта озвученого німецькомовного художнього тексту (експериментально-фонетичне дослідження): дис. ... канд.філол.наук: спец. 10.02.04 / Шваб Людмила Миколаївна. — К., 2016. — 206 с.
3. Pompino-Marschall B. Einführung in die Phonetik / Bernd Pompino-Marschall. — Berlin/New York: Walter de Gruyter, 2009. — 324 S.
4. Riehl C.M. Sprachkontaktforschung. Eine Einführung / Claudia Maria Riehl. — 2., überarbeitete Auflage. — Tübingen: Gunter Narr Verlag, 2009. — 234 S.

Касьянова Л.С.

старший викладач кафедри іноземних мов фінансово-економічного факультету

Овчіннікова О.І.

старший викладач кафедри іноземних мов фінансово-економічного факультету

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

«SMALL TALK» ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Анотація. Англійський фатичний жанр світської бесіди «small talk» визначається як стійкий елемент англomовного ділового дискурсу. Розглядаються характеристики «small talk» для формування змісту навчання українськомовних студентів англійської світської бесіди як складової міжкультурного ділового спілкування. Автори приходять до висновку, що результати структурного аналізу англійського фатичного жанру світської бесіди дозволяють створити ефективну методику навчання, що орієнтована на українськомовних студентів, майбутня професійна діяльність яких пов'язана з міжнародними діловими контактами.

Ключові слова: «small talk», англomовний діловий дискурс, фатичний жанр, професійна іншомовна підготовка, міжкультурне ділове спілкування.

Abstract. Small talk is distinguished as an indispensable component of the English business discourse. The characteristics of small talk as a genre of phatic communication are analyzed to determine the methodology of teaching Ukrainian speakers small talk as an element of cross cultural business interaction. The authors come to the conclusion that the results of the structural analysis of the phatic genre «small talk» provide means for creating effective teaching techniques aimed at Ukrainian speaking students whose future career involves cross international business cooperation.

Key words: small talk, English business discourse, phatic communication, professional linguistic competence, cross-cultural business communication.

Постановка проблеми. Незважаючи на загальноприйняті стандарти спілкування в діловому середовищі, досягнення ефективних результатів у процесі міжкультурної ділової комунікації є трудомістким завданням, оскільки вона опосередковує спільну діяльність людей, що належать різним культурним товариствам зі своїми національно-культурними нормами, традиціями спілкування та специфікою мовної поведінки. Наприклад, стійким елементом міжкультурного ділового дискурсу є англійський фатичний жанр світської бесіди (далі — «small talk»), який використовується у професійних комунікативних ситуаціях і виконує чітко визначені функції, що впливають на ефективність ділової інтеракції.

У зв'язку з цим доцільно навчати студентів, чия майбутня професійна діяльність пов'язана з міжнародними діловими контактами, «small talk» як однієї з тактик успішної реалізації ділового контакту в міжкультурному просторі.

Метою такого навчання, на наш погляд, має бути формування у студентів базових знань про специфіку даного фатичного жанру і про способи його реалізації в міжкультурній діловій комунікації.

Аналіз останніх джерел. Аналіз робіт у сфері дослідження «small talk» з позицій лінгвістики (М.-Л. Драздаускене, 1970; В.В. Дементьєва, 1999; І.А. Стерніна, 2001; Т.В. Ларіної, 2005; В.В. Феніна, 2005; С.А. Пісінзон, 2010 і ін.), психології і соціології (М. McCarthy, 2000; А. Javorsky, 2000; D. Fine, 2002; J. Coupland, 2003 і ін.) дозволив узагальнити основні характеристики цього компонента міжкультурного ділового спілкування.

Виклад основного матеріалу

1. **Основна мета** — встановлення, підтримка і розвиток контакту в діловій сфері.

2. **Специфіка жанру** — фатичний комплексний жанр, який використовує структурні елементи, властиві іншим мовним жанрам: вітання, коментар, схвалення, комплімент та ін., розташовані в певній логіко-композиційній послідовності.

3. **Ставлення «адресант-адресат»** — спілкування між особами, які володіють соціокультурними і жанровими конвенціями, що відображають правила мовної міжособистісної взаємодії, властиві англійській мовній культурі:

- зведення комунікативного впливу на партнера до мінімуму;
- коректність під час висловлення власної думки;
- дотримання рівності в процесі спілкування;
- яскраво виражена демонстративна привітність по відношенню до партнера;
- орієнтованість на форму на противагу змісту сказаного.

4. **Характер спілкування** — нейтральний, що тяжіє до предметних тем (погода, спорт, хобі тощо).

5. **Специфіка мовної ситуації** — спілкування реалізується особами в регламентованих ситуаціях ділового спілкування (ділова бесіда, ділові переговори, ділова нарада тощо.).

6. **Комунікативні завдання** — взаємодія з партнером по спілкуванню для досягнення комунікативного комфорту і створення доброзичливої атмосфери для

подальшого ділового спілкування за допомогою використання різних мовних стратегій (встановлення контакту, заповнення паузи, розмикання контакту) і тактик (інформування, зауваження-коментарю, згоди, етикетної тактики).

7. Тематичний зміст — «small talk» передбачає спілкування на теми, які встановлюють контакт, однак не мають на меті обмін когнітивною інформацією. При цьому теми, обговорювані в процесі «small talk», можуть бути поділені на три основні види:

- теми найбільш загального характеру: погода;
- теми загального характеру: спорт, місце перебування (місто, країна), дорога, газетні новини тощо;
- теми особистого характеру: хобі, свята або вихідні тощо.

Універсальною темою найбільш загального характеру є обговорення погоди. Вибір теми погоди як універсальної зумовлений щонайперше нейтральним характером предмета обговорення під час встановлення мовного контакту. Зауваживши, що погода традиційно відноситься до важливої сторони повсякденного життя англійців, можна стверджувати, що дана тема є найбільш безпечною щодо збереження недоторканності особистого простору (privacy), дозволяючи тим самим нейтралізувати соціальний дискомфорт під час спілкування.

8. Структура — єдність питання та відповіді (діалог). В окремих випадках small talk передбачає полілог. Таким чином, в основі його структури лежать переважно подвійні єдності, серед яких найбільш поширеними є:

- питання-відповідь:

Partner A: I've never seen such a large crowd and you? Partner B: Me neither, not since I came here from Bangkok.

- повідомлення-питання:

Partner A: The first time I came to the United States was for a trade fair. We began our East Asian operations here at the 2009 Exhibition.

Partner B: Was the exhibition successful for you?

- повідомлення-повідомлення:

Partner A: Traffic is never good around here.

Partner B: I agree. It would be great if there was a train or a subway line that went through here.

До специфічних типів питань, що вживаються в «small talk», відносяться питання відкритого типу і розчленовані питання. При цьому питання відкритого типу має на увазі відповідну розгорнуту репліку, наприклад:

Partner A: How do you find the weather today?

Partner B: Well, the weather has not been very good lately. But it's usually wet here in March.

Маркерами питань відкритого типу є питальні слова: How, What, When, Where, Why.

Розділові питання — позитивні або негативні розповідні речення, до яких приєднані короткі загальні запитання, що складаються з відповідного займенника і того допоміжного або модального дієслова, яке входить до складу присудка

речення, що розповідається. У «small talk» даний тип запитань вживається з метою привернення уваги та викликання інтересу в співрозмовника, наприклад:

Partner A: Lovely weather, is not it?

Partner B: Yes, the weather is marvellous. It is rather unusual for this season to have such hot days.

З огляду на комплексність жанру «small talk», його структура містить певні етикетні мовні формули (мовні кліше), що реалізують принципи ввічливості і кооперації в процесі спілкування. Формули мовного етикету виконують фатичну функцію не безпосередньо, а в контексті англійської світської бесіди, при цьому концентрація етикетних реплік тут є значно вищою, ніж в інших ситуаціях їх використання.

Найбільшу частотність у «small talk» мають наступні кліше:

- **диктальні** — кліше, які виражають привітання (Good afternoon, Good morning, Hello); звернення (Mr Parker, Julia); перед-уявлення / знайомство (Let me introduce myself... Let me introduce my colleague... Glad to meet you...); інформування про стан справ (How are you? How is it going?); прояв інтересу в бесіді (Oh, how interesting! Really?); прощання в замикальній фазі контакту (Good bye, Pleasure to meet you, Have a nice day!);

- **оціночно-модальні** — кліше, які виражають думку (It seems to me, I believe, I think); радість (Glad to hear that, Great); захоплення (What a sweet family photo!).

9. **Лексичні особливості** — вживання фразеологічних виразів, які несуть певне функціональне навантаження, наприклад, вітання: How do you do?; стійких моделей, що заповнюються певними словами для передачі конкретного значення, наприклад, для вираження згоди: That's right; Oh yes, it's great; Sure та ін.; вживання оціночних прикметників: It's a nice time of the year; Oh, it's beautiful; Lovely weather тощо; вживання вигуків-підсилювачів: Yeah, been an awfully good week.

10. **Синтаксичні особливості** — вживання стійких суворо регламентованих і постійно відтворюваних виразів-кліше і поєднань, характерних для даного жанру. Вживання питань відкритого типу: How, When, Where та ін., а також розділених питань: Nice place, is not it ?; вживання окличних речень: What a sweet family photo!

Аналізуючи основні характеристики «small talk», необхідно зауважити, що, крім тривіальності тематичного репертуару, він характеризується соціально регламентованими правилами щодо недоречних тем (тем-табу) і неприйнятних дій (дій-табу), а також низкою обмежень і заборон структурних та лексичних властивостей, які необхідно постійно мати на увазі.

Важливо підкреслити, що питання вибору теми для «small talk» є значущим для компетентного здійснення міжкультурного мовного спілкування. Так, у процесі ведення світської бесіди з представниками англомовної культури пропонується уникати таких тем (тем-табу) [2, с. 43]:

- Північна Ірландія;
- Євросоюз і євро;
- приватне життя (власне і партнера);

- релігія;
- фінансовий стан;
- здоров'я;
- політика.

Крім вищевказаних тем, недоречних для початку ділової комунікації, потрібно уникати будь-яких питань, які претендують на розкриття особистої інформації, а також мають проблематичний або негативний характер [3, с. 87].

У процесі ведення «small talk» в міжкультурному діловому спілкуванні з мовної діяльності співрозмовників слід уникати певних дій(дій-табу) [1, с. 27]:

- комунікативного егоцентризму, який може укладатися в недружній тональності, неадекватній поведінковій реакції на висловлювання партнера, трансформації світської бесіди в бік монологу за рахунок захоплення лідерства одним із співрозмовників тощо;
- тривалих пауз, які вважаються неприпустимими в англomовній культурі;
- порушень черговості реплік, що виявляється в перериванні розмови партнера по спілкуванню і «нашаруванні» початкової фрази одного співрозмовника на кінцеву фразу партнера;
- мовної гри та іронії, які можуть приносити співбесідникові незручності, пов'язані з додатковими зусиллями їх інтерпретації.

Висновки з проведеного дослідження. Наведені вище основні жанроутворювальні характеристики допомагають визначити зміст навчання українськомовних студентів «small talk» як складової міжкультурного ділового спілкування з урахуванням національно-культурної специфіки українського спілкування та розробити ефективну методику, яка сприятиме оптимізації їх професійної іншомовної підготовки.

Література

1. Дороніна М.С. Культура спілкування ділових людей: [посібник] / М.С. Дороніна. — К.: КМ Academia, 1995. — 192 с.
2. Колбіна Т.В. Формування міжкультурної комунікації майбутніх економістів: теоретично-методологічний аспект: [монографія] / Т.В. Колбіна. — Х.: ІНЖЕК, 2008. — 392 с.
3. Манакін В.М. Мова і міжкультурна комунікація: [навчальний посібник] / В.М. Манакін. — К.: ВЦ «Академія», 2012. — 288 с.
4. Семенчук Ю.О. Використання інтерактивних технологій для навчання фахової лексики студентів економічних спеціальностей // Нові технології навчання. — 2005. — Випуск 40. — С. 185–195.
5. Dray P. United Kingdom: Conversation — Part 2: Welcome topics and those to avoid // ExecutivePlanet.com, 2011 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.executiveplanet.com/index.php?title=United_Kingdom:_Conversation_-_Part_2
6. Languages for Jobs [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ec.europa.eu/languages/documents/european-qualification_en.pdf.